

Fakultet za poslovne studije i pravo
Fakultet za informacione tehnologije i inženjerstvo
Univerziteta „Union - Nikola Tesla“, Beograd
Institut za srpsku kulturu Priština – Leposavić

Deseta naučna konferencija sa međunarodnim učešćem

**STRADANJE SRBA, JEVREJA,
ROMA I OSTALIH NA TERITORIJI
BIVŠE JUGOSLAVIJE**

Zbornik radova

Knjiga 1

Beograd, Republika Srbija 2023

Izdavač

Fakultet za poslovne studije i pravo,
Univerzitet „Union – Nikola Tesla“, Beograd, Republika Srbija

Suizdavači

Fakultet za informacione tehnologije i inženjerstvo,
Univerzitet „Union – Nikola Tesla“, Beograd, Republika Srbija
Institut za srpsku kulturu Priština – Leposavić

Za izdavača

Prof. dr Milan Radosavljević, dekan Fakulteta za poslovne studije i pravo

Odgovorni urednici

Prof. emeritus dr Života Radosavljević,
Fakultet za poslovne studije i pravo, Univerziteta „Union – Nikola Tesla“ u Beogradu, Srbija

Prof. dr Dragan Tančić,

Institut za srpsku kulturu Priština – Leposavić, Srbija

Doc. dr Viktorija Rjapuhina,

Institut za srpski jezik i komunikacije,
Belgorodski državni tehnološki univerzitet Šuhov, Rusija

Dizajn korica

Pavle Nikolić

Priprema za štampu

Dušan Stamenović

Štampa

Štamparija Draslar List, Beograd

Godina

2023.

Tiraž: 100

Redakcija

Fakultet za poslovne studije i pravo,
Jurija Gagarina 149A, Staro sajmište 29
11070 Novi Beograd
Telefon: +381 11 31 31 246
mejl: holokaust.sajmiste@fsp.edu.rs
www.fsp.edu.rs

ISBN 978-86-6102-116-9

Faculty for Business Studies and Law in Belgrade
Faculty for Information Technology and Engineering
University „Union - Nikola Tesla“, Belgrade
Institute for Serbian Culture Priština - Leposavić

*The Tenth Scientific Conference
with International Participation*

**SUFFERING OF SERBS, JEWS,
ROMA AND OTHERS IN THE FORMER
YUGOSLAVIA**

Proceedings

Volume 1

Belgrade, Republic of Serbia, 2023

SADRŽAJ / CONTENT

NAUČNI ODBOR SCIENTIFIC COMMITTEE	5
ORGANIZACIONI ODBOR ORGANISING COMMITTEE	9
PREDGOVOR.....	15
FOREWORD.....	23
БОСНА КАО ЗЕМЉА МРЖЊЕ: КАРАХАСАНОВ ДИЈАЛОГ С АНДРИЋЕМ.....	31
BOSNIA AS A COUNTRY OF HATE: KARAHASAN'S DIALOGUE WITH IVO ANDRIĆ	33
<i>Јасмина Ахмеџаџић</i>	
ДОПРИНОС НИРНБЕРШКЕ ПРЕСУДЕ НА РАЗВОЈ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА.....	45
THE CONTRIBUTION OF THE NUREMBERG JUDGMENT TO THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL LAW.....	47
<i>Рајомир Анђионових, Стефан Љубинковић</i>	
УЋЕНЈЕ О HOLOKAUSTU SA CILJEM RAZVOJA KRITIČKOG MIŠLJENJA MLADIH	57
LEARNING ABOUT THE HOLOCAUST WITH THE OBJECTIVE OF DEVELOPING CRITICAL THINKING IN YOUTH.....	59
<i>Olja Arsenijević, Jasmina Arsenijević, Nenad Perić</i>	
LOGORI U BEOGRADU U DRUGOM SVETSKOM RATU	67
CAMPS IN BELGRADE DURING THE SECOND WORLD WAR.....	69
<i>Ivan M. Bescić</i>	
ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ ГЕНОЦИДА У СЕЛУ ВЕЛИКА 28. ЈУЛА 1944. ГОДИНЕ.....	93
CONTRIBUTION TO THE STUDY OF THE GENOCIDE IN VELIKA VILLAGE, 28th of JULY 1944.....	95
<i>Миодраг Брковић, Љубиша Пауновић</i>	

HOLOKAUST U SVETLU PRAVA, PRAVDE I PRAŠTANJA.....	105
HOLOCAUST IN THE LIGHT OF LAW, JUSTICE AND FORGIVENESS	107
<i>Predrag Dedeić</i>	
AN EXAMPLE TO LEARN FROM: SOVIET PROPAGANDA ON CIVILIAN SUFFERING IN YUGOSLAVIA IN 1941-MAY 1942	119
ПРИМЕР ИЗ КОЈЕГ ТРЕБА УЧИТИ: СОВЈЕТСКА ПРОПАГАНДА О ЦИВИЛНОМ СТРАДАЊУ У ЈУГОСЛАВИЈИ 1941-МАЈА 1942.....	121
<i>Kiril Feferman</i>	
HOLOKAUST – GENOCID DVADESETOG VEKA	131
HOLOCAUST - GENOCIDE OF THE TWENTIETH CENTURY	133
<i>Aleksandra Gajdobranski, Milan Janković, Vera Krmpot</i>	
СТРАТИШТА СРБА У НЕЗАВИСНОЈ ДРЖАВИ ХРВАТСКОЈ	143
THE KILLING PLACES OF SERBS IN THE INDEPENDENT STATE OF CROATIA	144
<i>Божо Грдић</i>	
НИВОИ, МОДЕЛИ, ПЕРИОДИЗАЦИЈА И ИДЕОЛОГИЈА ЗАТИРАЊА СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ У ЈУГОСЛОВЕНСКИМ ОКВИРИМА ИЗ ХАГИОГРАФСКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ.....	155
LEVELS, MODELS, PERIODIZATION AND IDEOLOGY OF THE SUPPRESSION OF THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH IN THE YUGOSLAVIAN FRAMEWORK FROM THE HAGIOGRAPHIC PERSPECTIVE	157
<i>Горан М. Јанићијевић, Драјана Ј. Јањић</i>	
ПОЕТИКА ПАТЊЕ У ПРИПОВЕЦИ „ЗЛАТЕ ИЗ СЛАТИНЕ“ ГРИГОРИЈА БОЖОВИЋА	189
POETICS OF SUFFERING IN THE STORY “ZLATE IZ SLATINE” BY GRIGORIJE VOŽOVIĆ.....	191
<i>Марија С. Јефџимијевић Михајловић, Мирјана Бечејски</i>	

POLOŽAJ I STRADANJE JEVREJA U JUGOSLAVIJI ZA VREME DRUGOG SVETSKOG RATA	203
THE POSITION AND SUFFERING OF THE JEWS IN YUGOSLAVIA DURING THE SECOND WORLD WAR	205
<i>Adriana Jović-Bogdanović, Milan Janković, Vladana Lilić</i>	
О ВЕЧНОМ ПРИСУСТВУ ЗЛА (ПРИЛОГ СЕЋАЊУ НА ЖИВОТ И ДЕЛО ЂОРЂА ЛЕБОВИЋА)	213
ABOUT THE ETERNAL PRESENCE OF EVIL (AN ADDITION TO THE REMEMBRANCE OF THE LIFE AND WORK OF ĐORĐE LEOVIĆ)	215
<i>Јасмина П. Кнежевић</i>	
„DIKTAT POBEDE“ – OBRAZOVNI PROJEKAT RUSKE FEDERACIJE U CILJU POBOLJŠANJA ISTORIJSKE PISMENOSTI NACIJE	225
“VICTORY DICTATION” – AN EDUCATIONAL PROJECT OF THE RUSSIAN FEDERATION AIMED TO IMPROVE THE HISTORICAL LITERACY OF THE NATION	227
<i>Vladana Lilić, Adriana Jović-Bogdanović, Bojana Burić - Mutavčić</i>	
KRIVIČNO PRAVNO GONJENJE GOVORA MRŽNJE U SLOVENIJI – ANALIZA TUŽILAČKE PRAKSE	237
CRIMINAL PROSECUTION OF HATE SPEECH IN SLOVENIA – ANALYSIS OF PROSECUTOR’S PRACTICE	239
<i>Ana Matović, Milan Milošević</i>	
WANNSEE CONFERENCE AND HOLOCAUST	249
VANZEJSKA KONFERENCIJA I HOLOKAUST	251
<i>Branislav Milosavljević, Sergej Uljanov</i>	
СТРАДАЊЕ СРБА ВОЗУЋЕ У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ – ЗАБОРАВЉЕНИ ЗЛОЧИН	259
THE SUFFERING OF SERBS FROM VOZUĆE IN THE SECOND WORLD WAR - A FORGOTTEN CRIME	261
<i>Анаїтолиј Миловановић</i>	
СТРАДАЊЕ СРБА С ДРУГЕ СТРАНЕ ДРИНЕ – КОНТИНУИТЕТ ЗЛОЧИНА КОЈИ НЕ ПРЕСТАЈЕ	273

SUFFERING OF SERBS ON THE OTHER SIDE OF THE DRINA – CONTINUITY OF CRIMES THAT DOES NOT STOP	275
<i>Марко Миловић</i>	
STARO SAJMIŠTE OD „OGLEDALA MATERIJALNE KULTURE I BLAGOSTANJA“ DO LOGORA SMRTI U DRUGOM SVETSKOM RATU	287
OLD FAIRGROUND FROM A “MIRROR OF MATERIAL CULTURE AND WELFARE” TO A DEATH CAMP DURING WORLD WAR II	289
<i>Ena Mirković</i>	
ЛЕТ У ЈАМУ – ПРЕБИЛОВЦИ У СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ	299
THE FLIGHT INTO THE PIT - PREBILOVCI IN SERBIAN LITERATURE	301
<i>Ана Мумовић, Сена Михаиловић Милошевић</i>	
ЗЛОЧИНИ БУГАРА НАД СРБИМА У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ ОД 1915. ДО 1918. ГОДИНЕ	313
THE BULGARIAN CRIMES AGAINST THE SERBS IN THE FIRST WORLD WAR FROM 1915. TO 1918.	315
<i>Милан Николајевић, Драгољуб Секуловић, Божидар Форца</i>	
NEFORMALNO UČENJE O HOLAKUSTU I STRDANJU SRBA ТОКОМ DRUGOG SVETSKOG RATA	331
INFORMAL LEARNING ABOUT THE HOLOCAUST AND THE SUFFERING OF SERBS DURING WORLD WAR II	333
<i>Маја Nikolova</i>	
ИТАЛИЈАНСКА ОКУПАЦИОНА ВЛАСТ И ВЕЛИКОАЛБАНСКЕ ТЕЖЊЕ ПЛАВСКО ГУСИЊСКИХ МУСЛИМАНА У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ	345
THE ITALIAN OCCUPATION AUTHORITY AND GREATER ALBANIAN ASPIRATIONS OF THE MUSLIMS OF THE PLAV GUSINJ REGION IN THE SECOND WORLD WAR.	347
<i>Божидар Б. Оџашевић, Бранислав Оџашевић</i>	
GRČKI JEVIJEI, HOLOKAUST I LJUDSKA PRAVA	365
GREEK JEWS, THE HOLOCAUST AND HUMAN RIGHTS	366
<i>Alexios Panagopoulos</i>	

ДОПРИНОС НИРНБЕРШКЕ ПРЕСУДЕ НА РАЗВОЈ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА

Ратомир Антоновић

Факултет за право, безбедност и менаџмент „Константин Велики“, Ниш
Република Србија; Центар за стратешку анализу, Београд, Република
Србија; antonovicr@gmail.com

Стефан Љубинковић

Адвокатска канцеларија Мајкић, Београд, Република Србија;
stefanljuba@gmail.com

***Апстракт:** Друџи свейски рајџ је био и остао забележен у новијој свейској историји као најсуровији рајџ са највећим бројем жртва које су забележене у новијој свейској историји. Оно што посебно издваја Друџи свейски рајџ и чини га нарочито бруталним јесу лоџори смрти у којима су уништавани чинџави народи и етничке заједнице, где су људи под присилом принуђавани на најтежи физички рад. Највећи број жртва у овим лоџорима смрти је забележен у Пољској, Совјетском Савезу и Југославији. Према званичним подацима, у Пољској је створено укупно шест милиона људи, у Совјетском Савезу око 26 милиона људи, а у Југославији око милион и петстоотина хиљада људи.*

Питање одговорности за оволики број људских жртва је морало бити постављено. Управо, у ње сврхе је основан Међународни војни трибунал у Нирнбергу, који је имао за циљ да суди свим фашистичким лидерима, а са својим радом је отпочео првој октобра 1946. године у процесу суђења немачким нацистичким политичким и војним функционерима, на челу са Херманом Герингом.

Сам Нирнбершки процес је представљао својеврсну револуцију. Кроз овај процес је створена нова правна и свейска историја са израженим утицајем на каснији развој међународног права и стварања нових међународно – правних стандарда. Управо је Нирнбершки процес послужио

као основ за неке друге међународне судове који су судили за ратне злочине, те се са правом може назвати правном парадигом за суђење за ратне злочине, злочине против човечности, подстицање агресије и подстицање или учешћивање у злочинима против мира.

Такође, и сама зграда у којој је било седиште Међународној војној трибунала у Нирнергу је плански изабрана. Реч је о згради суда у овом немачком граду, која је у ратном сукобу прошла без оштећења. Судска већа су била сачињавана од судија и правника из земаља победничких сила, као што су Америка, Совјетски Савез, Велика Британија и Француска. У свом раду, Међународни војни трибунал у Нирндергу је изрекао укупно дванаест смртних осуда, седам заповорских и три ослобађајуће.

Кључне речи: *историјак, злочин, трибунал, међународно право, хуманитарно право.*

THE CONTRIBUTION OF THE NUREMBERG JUDGMENT TO THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL

Ratomir Antonović

Faculty of Law, Security and Management Konstantin Veliki, Niš, Republic
of Serbia; Center for Strategic Analysis, Belgrade, Republic of Serbia;
antonovicr@gmail.com

Stefan Ljubinković

Law firm Majkić, Belgrade, Republic of Serbia; stefanljuba@gmail.com

Abstract: *The Second World War was and remains recorded in recent world history as the cruelest war with the highest number of victims recorded in recent world history. What distinguishes the Second World War and makes it particularly brutal are the death camps in which entire nations and ethnic communities were destroyed, where people were forced to do the most difficult physical work. The largest number of victims in these death camps was recorded in Poland, the Soviet Union and Yugoslavia. According to official data, a total of six million people died in Poland, about 26 million people in the Soviet Union, and about one million and five hundred thousand people in Yugoslavia.*

The question of responsibility for such a large number of human victims had to be raised. It was precisely for these purposes that the International Military Tribunal in Nuremberg was established, which aimed to try all fascist leaders, and began its work on October 1, 1946, in the process of trying German Nazi political and military officials, led by Hermann Goering.

The Nuremberg process itself represented a kind of revolution. Through this process, a new legal and world history was created with a pronounced influence on the subsequent development of international law and the creation of new international legal standards. It was the Nuremberg process that served as the basis for some other international courts that tried war crimes, and it can rightly be called a legal paradigm for the trial of war crimes, crimes against humanity, incitement to aggression and incitement or participation in crimes against peace.

The very building that housed the headquarters of the International Military Tribunal in Nuremberg was chosen by planning. It is about the court building in this German city, which was undamaged during the war. The judicial panels were composed of judges and lawyers from the countries of the victorious powers, such as America, the Soviet Union, Great Britain and France. In its work, the International Military Tribunal in Nuremberg handed down a total of twelve death sentences, seven prison sentences and three acquittals.

Keywords: *procedure, crime, tribunal, international law, humanitarian law.*

УВОД

Још док је Други светски рат беснео на простору читавог света, 1942. године, савезничке силе потписују споразум у лондонској палати Сент Џејмс којим се предвиђа оснивање комисије за утврђивање ратних злочина. Комисију је чинило седамнаест чланова, а она се бавила са 8.178 предмета који су се односили на лица осумњичена за најтеже злочине почињене у Другом светском рату. Од тога се 750 предмета односило на италијанске злочинце којима се на терет стављало мучко убијање лица употребом гасова чија је употреба била строго забрањена.

Годину дана касније, 1943. године, донесена је „Декларација о зверствима“ од стране представника Совјетског савеза, САД и Велике Британије, којом се дефинише да ће се ратним злочинцима судити у државама у којима су злочине чинили према законским одредбама које важе у тим државама. Разлог за доношење ове Декларације се налази у спознаји земаља доносилаца да се током Другог светског рата чини много ратних злочина који се извршавају на нарочито свиреп и хладнокрван начин од стране представника фашистичких окупационих снага. Ова Декларација је ратификована 1945. године на Конференцији у Јалти кад је истакнут приоритетни циљ да се суди сваком ратном злочинцу за сваки злочин који је починио (Јовашевић, 2015, 76).

У Лондону је 1945. године закључен Споразум о судском гоњењу и кажњавању главних ратних злочинаца европске осовине, који је врло значајан јер се њиме усваја Статут Међународног војног суда. Лондонским споразумом се практично успоставља Међународни војни суд за суђење ратним злочинцима чији се злочини не могу географски везати ни за једну конкретну државу. Такође, њиме се врши индивидуализација одговорности за ратне злочине, а за међународне ратне злочине се њихови извршиоци кажњавају од стране Међународног војног суда или од стране националних судова на чијим географским просторима су злочини почињени.

Статут Међународног војног суда одређује надлежност суда по питању суђења за злочине против мира, ратне злочине и злочине против човечности. Злочин против човечности је тад представљао потпуно нову правну категорију, до тада непознату правничкој јавности. Злочин против човечности настаје као резултат масовног истребљења Јевреја, Рома,

Срба, Руса и Пољака и требало је да представља најтежу врсту злочина у међународном кривичном праву. У злочине против човечности су убројане следеће радње: убиства, истребљења, депортације, поробљавања и остала нечовечна поступања. Услов за постојање овог злочина јесте да је он почињен против цивилног становништва и да је радња предузимана у одређено време.

НИРНБЕРШКИ ПРОЦЕС И ЗЛОЧИНИ У ЈУГОСЛАВИЈИ

Југословенска влада је Међународном суду у Нирнбергу доставила у јануару 1946. године извештај државне комисије којом се утврђују ратни злочини од стране окупатора и сарадника окупатора. У извештају се, у глави четвртој под називом „Злостављање и убијање ратних заробљеника“ даје збирни преглед ратних злочина извршених од стране нациста према заробљеницима југословенског порекла. Уз извештај су достављени и доказни материјали из којих се види наредбодавна делатност усмерена директно на извршавање ратних злочина. Између осталих, достављено је наређење команданта 118. ловачке дивизије генерал – мајора Кублера од 12. марта 1943. године у ком стоји:

„Ко је очигледно узео учешће против немачке војне силе и ко буде заробљен, има да се по саслушању стреља.“

По садржини је врло слично наређење генерала Браунера, команданта 187. резервне дивизије:

„Бандити који се ухвате са оружјем у руци, има да се по саслушању стрељају.“

Ратне злочине на тлу Југославије су вршили и припадници органи немачке полиције, што се утврђује на основу доказа из заплених немачких докумената. На основу објаве СС панфирера, генерал – мајора Росенера од 30. јуна 1943. године, од заробљених партизана, јавно је обешено њих осам, док је на основу сличне одлуке од 08. јануара 1943. године, убијено 77 рањеника и заробљеника. Заробљени партизани су смештани у логоре у Немачкој и Норвешкој, где су зверски злостављани и потом убијани. Већина њих би била принуђена на прислини рад у рудницима угља. Само у логору Ботену је убијено 880 југословенских ратних заробљеника, у логору Бајсфорд их је стрељано 300 јер су били оболели од пегавог тифуса, па да би се на тај начин спречила даља зараза ове опасне болести (Љубинковић, 2022, 52).

У Нирнбершкој пресуди, у делу који се односи на ратне злочине против ратних заробљеника су се највише разматрали и образлагали случајеви ратних злочина који су извршавани над совјетским ратним заробљеницима. Разлог је јасан – совјетски ратни заробљеници су претрпели највећа страдања у Другом светском рату. Међутим, ратни злочини чињени над југословенским ратним заробљеницима нису ни сумарно наведени у пресуди. Поступање према југословенским ратним заробљеницима је био истоветан као и поступање према совјетским заробљеницима. Убијани су на лицу места приликом заробљавања, слани су у логоре смрти одакле их је мали број жив изашао.

НИРНБЕРШКИ ПРИНЦИПИ

Нирнбершки процес није значајан само из разлога што се њиме осудио злочиначки акт Хитлерове Немачке и што је свету дато до знања да не постоји никаква толеранција према ратним злочинима. Овај процес је значајан и због тога што поставља принципе који су данас основни принципи међународног кривичног права. Ти принципи су принципи легитимности, солидарности и сарадње, узајамног поверења држава, елиминације политичких острашћености, организоване борбе против међународног криминала, заштите основних људских права, принцип хуманости, принцип праведности, сразмерности и принцип индивидуализације (Стојановић, 2003, 173-185).

Оснивачким актима Међународног војног суда у Нирнбергу, дефинисани су наведени принципи који су временом постали принципи међународног кривичног права. На принципима је базирана и Нирнбершка пресуда, касније потврђена од стране Генералне скупштине Уједињених нација. Међу принципима промовисаним Нирнбершком пресудом, издвајају се следећи као најважнији:

- 1) Утврђује се одговорност на страни организатора, вођа, подстрекача, саучесника и члана завереничке групе који су учествовали у извршавању злочина;
- 2) Постојање државног положаја, као што је шеф државе на пример, не сматра се олакшавајућом или ослобађајућом околношћу;
- 3) Непредвиђеност ратног злочина националним законодавством државе из које долази починилац се не сматра ослобађајућом околношћу;

- 4) Околност да је починилац дела исто радио по налогу свог прет-постављеног или у вери да чини нешто добро по свој народ није ослобађајућа, али јесте олакшавајућа;
- 5) Свако оптужено лице има право на правичан судски поступак, у погледу чињеница и у погледу права;
- 6) Ако се суди члану групе за чињење ратних злочина, читава група се може окарактерисати као злочиначка и свим члановима судити за ратне злочине;
- 7) Кад се група окарактерише као злочиначка, пред национални суд сваке земље појединачно се могу изводити њени припадници, било да су војна или цивилна лица и судити им и за само чланство у таквој групи;
- 8) Окривљеном се може судити у одсуству ако је то оправдано вишим интересима права и правде (Милојевић, 2013, 62).

Нирнбершки принципи су потврђени од стране Генералне скупштине Уједињених нација 11. децембра 1946. године као циљеве са општом прихваћеношћу у међународном кривичном праву. Такође, они су постали интегрални део Кодекса злочина против мира и безбедности човечанства.

НИРНБЕРШКА ПРЕСУДА

Нирнбершка пресуда је донесена 30. септембра и објављена 01. октобра 1946. године. У образложењу пресуде је наведено да су нацистички лидери наређивали и извршавали најстрашније ликвидације својих политичких неистомишљеника. Они су их најпре затварали, држали у нељудским условима, а потом неке убијали, а неки су природном смрћу умирили услед услова у којима су присиљено боравили. Суд је, при доношењу пресуде, инсистирао на постојању везе између злочина против човечности и ратних злочина, као и ратне агресије (Симовић, 2014, 87). Управо је то био најтежи део посла за Суд, јер су многа недела настајала још пре званичног отпочињања Другог светског рата. Политички прогон према фашистичким неистомишљеницима је отпочео и пре самог рата, те је било тешко повезати злочине против човечности и ратне злочине са самом ратном агресијом.

Нирнбершка пресуда, иако врло значајна за развој међународног кривичног права и успостављање суштински важних принципа, била је често

излагана и критици. Критика се огледала у постављању питања политичког легитимитета, као и питање правног основа. Замерка правне природе се односила на ретроактивност пресуде, тачније, пресуда је ретроактивно применила право на осуђена лица, чиме је прекршен и нирнбершки принцип забране ретроактивности (Michael, 1997, 563).

Такође, постоји несагласност у ставу који се односи на то да ли су Нирнбершком пресудом били обухваћени сви злочини почињени у време Другог светског рата. Кад се говори о злочинима против човечности, сви појавни облици овог злочина (убиства, поробљацања, мучења, силовања...) су били незаконити према свим позитивноправним актима тога доба. Став Суда је да је сам рат као појава незаконит према принципима међународног права. Самим тим, планирање и вођење рата, уз могућност спознаје катастрофалних последица његовог вођења представљају злочин по својој природи.

Међутим, упркос свим примедбама упућеним Суду у Нирнбергу, његов рад је одлучујуће утицао на каснији развој међународног кривичног права. У периоду после Другог светског рата, на нивоу Уједињених нација је усвојен велики број конвенција које су усвојиле ставове Суда у Нирнбергу. Резолуција 95 од 11. децембра 1946. године је ратификовала принципе међународног кривичног права, а који су промовисани пресудом из Нирнберга. Такође, у Резолуцији 177 од 21. новембра 1947. године Комисија за међународно право је припремила нацрт кодификације међународних принципа који су садржани у пресуди из Нирнберга. Комисија је посебним актом признала нирнбершка начела, интегришући их у међународно право. Комисија је 1954. године израдила нацрт „Кривичног законика о делима против мира и безбедности човечанства“, који су се после правно надограђивали 1991; 1994. и 1996. године. Године 1948. је донесена Конвенција о спречавању и кажњавању злочина геноцида и донесене су четири Женевске конвенције, на које су 1977. године придодата два Протокола.

ЗАКЉУЧАК

Развој модерног међународног кривичног права датира у давну прошлост и везује се за суђење у Брајзаху 1474. године, кад је суђено Војводи од Бургундије. Касније се као значајни моменти за развој међународног

кривичног права везује идеја о оснивању међународног кривичног суда који је требало да суди за ратне злочине почињене у време немачко – француског рата који је трајао у периоду од 1870. до 1871. године. Након Првог светског рата за почињене ратне злочине се настојало судити немачком цару Вилхелму Другом, који је правду избегао бекством у Холандију. И након Првог светског рата је постојала тенденција оснивања међународног суда за ратне злочине и суђења за злочине, да би након Другог светског рата са оснивањем Међународног војног суда у Нирнбергу практично заживела идеја стварања међународног кривичног права.

Међународни војни суд у Нирнбергу је заслужан за промовисање начела из којих се касније изнедрило међународно кривично право. Најпре су нирнбершки принципи постали интегрални део међународних конвенција донесених од стране Генералне скупштине Уједињених нација и других интернационалних организација у свету. У те међународне конвенције од значаја за развој међународног кривичног права се убрајају Конвенција о спречавању и кажњавању геноцида, донесене 1948. године, Женевска конвенција из 1949. године, Конвенција о заштити културних добара у случају оружаних сукоба из 1954. године, Конвенција о кажњавању и спречавању кривичних дела против лица са међународном заштитом, укључујући и дипломатске агенте из 1973. године, Европска конвенција о кажњавању тероризма из 1977. године и Конвенција о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја и њиховом уништавању из 1993. године.

Као посебно значајан моменат за развој међународног кривичног права треба издвојити доношење Резолуције 3314 из 1974. године, којом је дефинисана агресија, а за ту свакако треба истаћи рад *ad hoc* трибунала за ратне злочине, почињене у бившој Југославији и Руанди.

КОРИШЋЕНИ ИЗВОРИ

- Јовашевић, Д. (2015) „Наслеђе Нирнбершког суда“, Зборник радова Правног факултета Универзитета у Нишу, број 69;
Љубинковић, С. (2022) Међународна кривична дела са посебним освртом на злочине против ратних заробљеника, Факултет за пословне студије и право Универзитета „Унион Никола Тесла“, Београд, мастер рад;

- Милојевић, М. (2013) „Нирнбершка начела и Кодекс злочина против мира и безбедности човечанства“, Од Нирнберга до Хага – поуке из историје, Београдски форум за свет равноправних;
- Michael, R. (1997) *The Nuremberg Trial: Fifty Years After*, *The American Scholar*, 66,
- Симовић, М. (2014) „Међународно кривично правосуђе – настанак и историјска еволуција“, Годишњак Правног факултета у Бањалуци, год. 36, број 36;
- Стојановић, З. (2003) Међународно кривично право, Правна књига, Београд,
- Swart, B; Zahar, A; Sluiter, G. (2011) *The Legacy of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*. Oxford Scholarship.